

Remonstrantse Gemeente Rotterdam

Zondag 20 juli 2025

Thema: de ware kerk des Heren

Kort orgelspel

Welkom en aansteken van de kaars door lid van de kerkenraad

Orgelspel

(Gemeente gaat staan)

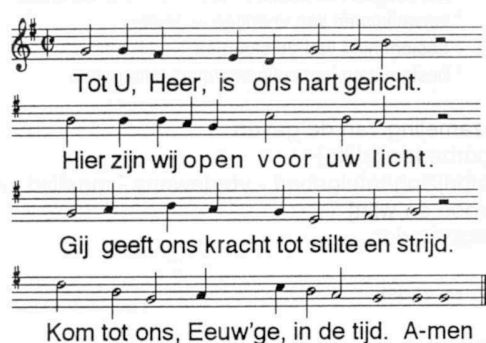
Aanvangslied 280: 1-5 De vreugde voert ons naar dit huis

Votum en groet

Onze hulp is in de naam van de Heer
die hemel en aarde gemaakt heeft
die trouw houdt tot in eeuwigheid
en die niet loslaat het werk van zijn handen.

Genade zij u en vrede
van God onze Vader
en van Jezus Christus, de Heer.
Amen.

Antwoordlied Tot U, Heer, is ons hart gericht

(Gemeente gaat zitten)

Inleiding

Vandaag, beste mensen, is de eerste dienst in de reeks van zes zomerdiensten die we samen hebben met onze doopsgezinde broeders en zusters. De diensten vinden allemaal plaats in deze kerk, maar u zult wel afwisselend remonstrantse en doopsgezinde voorgangers zien.

Voor de zes diensten hebben we een gezamenlijk thema: het lievelingslied van de voorganger. Wat die liederen zijn, kunt u vinden op de website van de remonstrantse gemeente.

Zoals u zult begrijpen, zitten er aan elk lievelingslied tenminste twee kanten. Het gaat om de tekst en het gaat om de muziek.

Vandaag zal Jos van der Kooy straks eerst iets over de muziek van het lied en de componist vertellen, terwijl ik daarna nader op de inhoud zal ingaan.

Het lied van vanmorgen is, denk ik, voor vrijzinnigen, niet heel gebruikelijk als lievelingslied. Maar u begrijpt, een beetje prikkelen doe ik graag. Vandaag is het lied, u raadt het al, want u heeft het op een papiertje uitgereikt gekregen: *The Church's one foundation* of in de vertaling van mijn verre neef Willem: *De ware kerk des Heren*.

Vandaag gaan we het dus over de kerk hebben. De bijbelteksten die we gaan lezen laten ieder een bepaald aspect van het latere denken over de kerk zien. Wie goed oplet, zal allerlei elementen kunnen vinden, die in het lied terugkomen. In de originele Engelse versie, maar ook in de bewerking/vertaling naar het Nederlands.

In de eerste lezing gaat het dan om de eenheid die bij alle gelovigen te vinden valt. De eenheid in één Heer, één doop, één God die de hele kerk, in al haar verscheidenheid, zou moeten verbinden.

Inleidende Bijbellezing Efeziërs 4: 1-6

[1] Ik, die gevangenzit omwille van de Heer, vraag u dan ook dringend de weg te gaan die past bij de roeping die u hebt ontvangen: [2] wees altijd nederig, zachtmoedig en geduldig, en verdraag elkaar uit liefde. [3] Span u in om door de samenbindende kracht van de vrede de eenheid te bewaren die de Geest u geeft: [4] één lichaam en één geest, zoals u één hoop hebt op grond van uw roeping, [5] één Heer, één geloof, één doop, [6] één God en Vader van allen, die boven allen, door allen en in allen is.

Gebed

Eeuwige,
Wij komen tot U,
met wat ons bezighoudt,
met vragen die nog geen antwoord hebben
en woorden die misschien nog niet gevonden zijn.

Wij zoeken Uw stem
in de stilte, in de oude verhalen, in de klank van eeuwen.

Open ons hart voor Uw aanwezigheid,
Uw verborgen nabijheid,
die niet dwingt, maar uitnodigt.

Laat Uw licht vallen op wat duister is,
Uw waarheid op wat wankelt,
Uw barmhartigheid op wat vermoeid is.

Schenk ons de genade om stil te zijn,

te luisteren, te ontvangen.
Amen.

Lied 967: 1, 2, 5, 6 en 7 Zonne der gerechtigheid

Bijbellezing Matteüs 16: 13-19 en Openbaring 7: 9-12

In de eerste lezing vertelt Jezus iets over de kerk, de groep geroepenen, die op Simon Petrus, de rots, zal steunen. Overigens is het waarschijnlijk dat deze woorden pas na de dood van Jezus ontstaan zijn. Er is weinig historische waarschijnlijkheid in de gedachte dat Jezus het ontstaan van de kerk voorzien zou hebben.

Matteüs 16

[13] Toen Jezus in het gebied van Caesarea Filippi kwam, vroeg Hij zijn leerlingen: 'Wie zeggen de mensen dat de Mensenzoon is?' [14] Ze antwoordden: 'Sommigen zeggen Johannes de Doper, anderen Elia, weer anderen Jeremia of een van de andere profeten.' [15] Toen vroeg Hij hun: 'En jullie, wie zeggen jullie dat Ik ben?' [16] 'U bent de messias, de Zoon van de levende God,' antwoordde Simon Petrus. [17] Daarop zei Jezus tegen hem: 'Gelukkig ben je, Simon Barjona, want dit is je niet door mensen van vlees en bloed geopenbaard, maar door mijn Vader in de hemel. [18] En Ik zeg je: jij bent Petrus, en op die rots zal Ik mijn kerk bouwen; de poorten van het dodenrijk zullen haar niet overweldigen. [19] Ik zal je de sleutels van het koninkrijk van de hemel geven; alles wat je op aarde bindend verklaart zal ook in de hemel bindend zijn, en alles wat je op aarde ontbindt zal ook in de hemel ontbonden zijn.'

De tweede lezing, uit het moeilijk te begrijpen boek Openbaring, vertelt over de menigten die God zullen toejuichen in de eindtijd. Later werd dat onderdeel van een beeld van de kerk die uit twee delen bestond. De strijdende kerk, dat waren de gelovigen die nog in leven zijn - wij - die God prijzen in hun aardse bestaan. De overwinnende kerk wordt gevormd door de reeds gestorvenen die tot in eeuwigheid God prijzen, zoals dat in deze tekst verteld wordt. De kerk bestaat - volgens deze leer - dus uit de combinatie van de strijdende en de overwinnende kerk en is daarin een eenheid.

Openbaring 7

[9] Hierna zag ik dit: een onafzienbare menigte, die niemand tellen kon, uit alle landen en volken, van elke stam en taal. In het wit gekleed en met palmtakken in hun hand stonden ze voor de troon en voor het lam. [10] Luid riepen ze: 'De redding komt van onze God, die op de troon zit, en van het lam!' [11] Alle engelen stonden om de troon en de oudsten en de vier wezens heen. Ze wierpen zich neer voor de troon en aanbaden God [12] met de woorden: 'Amen! Lof, majesteit en wijsheid, dank en eer en macht en kracht komen onze God toe, tot in eeuwigheid. Amen.'

Lied The church's one foundation

1. The church's one foundation
Is Jesus Christ her Lord,
She is His new creation
By water and the Word.
From heaven He came and sought her
To be His holy bride;
With His own blood He bought her,
And for her life He died.

2. Elect from every nation,
Yet one over all the earth;
Her charter of salvation,
One Lord, one faith, one birth;
One holy Name she blesses,
Partakes one holy food,
And to one hope she presses,
With every grace endued.

3. Though with a scornful wonder
Men see her sore oppressed,
By schisms rent asunder,
By heresies distressed,
Yet saints their watch are keeping;
Their cry goes up, "How long?"
And soon the night of weeping
Shall be the morn of song.

4. The church shall never perish,
Her dear Lord to defend
To guide, sustain and cherish,
Is with her to the end
Though there be those that hate her,
And false sons in her pale
Against a foe or traitor,
She ever shall prevail

5. Mid toil and tribulation,
And tumult of her war,
She waits the consummation
Of peace evermore;
'Til, with the vision glorious,
Her longing eyes are blessed,
And the great church victorious
Shall be the church at rest.

6. Yet she on earth hath union
With God the Three in One,
And mystic sweet communion
With those whose rest is won.
O happy ones and holy!
Lord, give us grace that we
Like them, the meek and lowly,
On high may dwell with Thee.

Toelichting op muzikale compositie door Jos van der Kooy

Preek

Het lied dat vandaag centraal, beste mensen, is voor het eerst verschenen in 1866 in een bundel met liederen die een soort commentaar zijn op de Twaalf Artikelen van het Geloof. Dat is uiteindelijk geworden tot een belijdenisgeschrift, een soort samenvatting van het geloof, die vanaf de vierde eeuw in fases is opgeschreven. De woorden dateren dus niet van de apostelen, maar zijn pas ontstaan nadat er enige eeuwen overheen gegaan waren en de christelijke boodschap, mede onder invloed van de Griekse filosofie opgeschreven raakte.

Deze bundel uit 1866 was een antwoord op de volgens sommigen al te vrijzinnige theologie die in die tijd populair werd binnen de Anglicaanse wereld. Het was ook de tijd waarin binnen de Remonstrantse Broederschap diezelfde vrijzinnigheid opkwam. Deze kenmerkte zich door een zeer kritische benadering van de Bijbel. De Bijbel was, zo begon men zich te realiseren, een verzameling van geloofsgetuigenissen, maar niet als Gods Woord van kافت tot kافت waar. De Bijbel werd een product van mensen, waarbij je heel verschillende bronnen kunt aantreffen die als betrof het een klassiek 'knippen en plakken' in elkaar gezet was.

Tegenover die al te grote vrijzinnigheid schreef Samuel Stone, hij leefde van 1839-1900, zijn liederen. Stone was een Anglicaans priester van orthodoxe, hoogkerkelijke snit.

Het leerstuk uit de Twaalf Artikelen waar het in dit lied over gaat is:

Ik geloof in de heilige, katholieke kerk, de gemeenschap der heiligen;

Nu begrijp ik direct, dat dit bij vrijzinnige hoorders niet direct tot groot enthousiasme zal leiden. Wat is hier eigenlijk bedoeld? Wat zegt zo iets ons nu? Is het eigenlijk niet een beetje gek om de kerk als onderwerp van het geloof te hebben?

De Duitse, vrijzinnige theoloog Adolf von Harnack vatte het probleem in 1900 als volgt samen: Jesus verkündigte das Reich Gottes – gekomen ist die Kirche. Jezus verkondigde het aanbreken van Gods Koninkrijk, maar we hebben de kerk gekregen.

Naar alle waarschijnlijkheid heeft Jezus, een rondtrekkende wijsheidsleraar in de beste, joodse traditie, nooit gedacht aan het ontstaan van de kerk na zijn dood. Hij verkondigde dat Gods optreden voor de deur stond. Gods werkelijkheid zou in korte tijd doorbreken. De wereld zou anders worden. De wereld zou op korte termijn op de kop gezet worden en niets zou meer hetzelfde blijven.

Maar dit alles is al tweeduizend jaar niet gebeurd en we hebben er wel een kerk aan overgehouden. Een kerk, met alle problemen van dien. Een machtsinstituut waarin al het menselijke, of het al te menselijke, van machtspolitiek tot misbruik, van gelijkhebbigheid en onderdrukking van bepaalde groepen, van voorschrijvendheid tot dogmatisme, een plek hebben gevonden.

In onze postchristelijke samenleving hoor je vaak kritiek op de kerk. Wat heeft 2000 jaar christendom ons nu eigenlijk gebracht? Kijk eens naar alle misbruikschandalen. Kijk eens naar het moralisme. Zondagmorgen met zedige gedichten op de eerste rij zitten. De rest van de week de kat in het donker knippen. Nee, zeggen veel mensen, we zouden beter uit zijn zonder de kerk!

Kortom: zo zullen sommigen van jullie zeggen: goede Tjaard, je maakt het vandaag wel heel bont. Een lied van een orthodoxe theoloog centraal stellen, die iets volstrechts ongelooftwaardigs poneert over de kerk. Vrome praat, maar wat hebben we eraan?

En toch ...

Ik heb wel wat met de gedachten die Samuel Stone verwoordt. U heeft er al over kunnen lezen in mijn artikeltje over *De Kerk* in het boekje *Mijn God*.

Als vrijzinnigen zijn wij gewend om de kerk, onze kerk, en eigenlijk alle bestaande kerkgenootschappen nogal te relativiseren. Velen kijken naar onze Remonstrantse Broederschap als een clubje mensen dat zich gezamenlijk bezighoudt met zingeving. We staan midden in de wereld, we denken na over wat er gebeurt. Geloven durven we amper. Maar af en toe voelen we ons nog aangesproken door die oude verhalen. We komen samen met gelijkgestemden om erover na te denken. En eigenlijk vinden we het best een beetje vreemd dat we daar onder leiding van een predikant in een ouderwetse, zwarte jurk en een pet op zijn kop al te vrome, ouderwetse liederen over zingen. Past dat nog wel bij de moderne tijd? En in elk geval zal het heel anders moeten om de jeugd binnen te halen.

Natuurlijk: deze kritiek komt niet uit de lucht vallen. Er zit veel waarheid in. Maar tegelijkertijd wil ik, met het lied van vanmorgen, ook aandacht vragen voor de andere kant van de medaille.

Dat verhaal begint met het woord verbinding. Een van de prachtige dingen van kerk zijn, ook voor vrijzinnigen, is dat het iets is dat al eeuwen bestaat. Wij hebben het niet verzonnen. En ook onze grootouders niet. Wie deze zomer weer eens een oude kathedraal in Frankrijk bezoekt, zal ongetwijfeld geraakt worden door het besef dat op die plek al

vele eeuwen het verhaal verteld wordt. Dat er in zo'n ruimte een wolk gebeden hangt, zoals we in ons openingslied poëtisch zongen.

Dat we staan in een traditie van tientallen generaties mensen die de zin in hun leven vonden in de oude verhalen uit de Bijbel. Mensen die zich geraakt wisten en in hun leven iets van de kracht van de oude verhalen herkenden. Die het leven, met zijn ups en downs, aankonden, gedragen door een geloof dat van geslacht op geslacht doorgegeven was. Eén geloof dat hen verbond, via de mensen en de heiligen, met Jezus en met God. Ze voelden zich gedragen. Ze wisten dat ze er, ieder voor zich, mochten zijn. Ze hadden hun plek in de gang van de generaties. In de geschiedenis van God met de mensen. En waar alles op aarde tijdelijk is en voorbijgaat, wisten ze zich uiteindelijk opgenomen in een groter geheel dat alle mensen draagt.

Dit soort overwegingen overvalt mij, beste mensen, als ik in zo'n kathedraal rondloop. Maar ook als ik komende dinsdag een klein dienstje rond het middaguur leid in de Laurenskerk op de oudste plek in Rotterdam, waar al sinds eeuwen mensen samenkomen om hun geloof te beleven.

Als je het zo bekijkt, is de kerk heel wat meer dan een groepje gelijkgezinden, of ze nu doopsgezind of remonstrant heten, dat strijdt voor haar eigen voortbestaan. Dat met een sombere blik elke keer opnieuw ziet dat haar ledental afneemt. Dat telkens voor nieuwe vragen staat: hoe houden we ons clubje in de lucht. Hoe kunnen we voortbestaan als we geen mensen, geen geld of geen vrijwilligers meer hebben.

Hoe belangrijk die vragen ook zijn, er is iets groters dat ons draagt. Iets dat ons fundament kan vormen, ook wanneer we het allemaal niet meer weten.

De predikant/dichter Stone mopperde in zijn lied niet alleen op de vrijzinnigheid van zijn tijd, maar hij sprak daarbij ook een positieve belijdenis uit. Hij zag een kerk voor zich, als een transcendente werkelijkheid. Niet alleen de club mensen in het hier en nu, maar het geheel van alle gelovigen door de eeuwen heen. En dat geheel, de kerk in de hemel en de kerk op aarde, was er niet zomaar. Die kerk had een goddelijke oorsprong. Gegrond in God en Jezus. Verbonden door de doop, de Geest en de Bijbel. Eén in de maaltijd van brood en van wijn. Geen menselijk bedacht clubje, maar door God bedacht, geschapen en gedragen vanaf de dagen van Jezus tot aan het einde der tijden.

En natuurlijk had die kerk nogal te lijden onder het gedoe van de tijden. Onderdrukking, dwalingen, strijd. Maar in het woelen van alle tijden, zo beleed Stone, was het lied nooit verstomd. Was het verhaal nooit weggeweest. Wisten mensen van hun verbondenheid, met God, met Jezus, met de kerk van alle eeuwen.

Let wel: die Kerk van alle eeuwen - met een hoofdletter - is natuurlijk niet wat wij mensen er in alle onbenulligheid van hebben gemaakt. Met al die kerkscheuringen hier in Nederland, die pas te begrijpen zijn na een halve theologische studie. Met alle vertrutting die bij het kerkelijke leven van alledag past. Met al het moralisme van mensen die precies weten wat God zou willen. Het gezeur over een bekrompen burgerlijke moraal, die alle ethiek versmalt tot wat je in bed met wie zou kunnen doen of de vraag of je op zondag mag werken of niet. De strijd om het eigen gelijk, waarin mensen elkaar de kerk uit jagen of telkens weer scheuren omdat zij het beter weten.

Dat is allemaal niet meer dan menselijk gezeur.

Nee, die echte Kerk met een hoofdletter, de verborgen kerk, namelijk de onzichtbare kerk die in de eenheid van de Geest bestaat, gaat over de ononderbroken gang van enthousiasme door de eeuwen heen. Van geraaktheid. Geroepen zijn. Over hoe mensen telkens opnieuw weer inspiratie vonden om in de kring om hen heen, in de wereld die zij zagen, het goede te doen. Door op te staan tegen onrecht. Door mensen om hen heen te dragen, door alle ellende van een mensenleven heen. Niet omdat de mensen die dat doen uit zichzelf zo goed zijn, maar omdat ook zij gedragen worden door een boodschap, een kracht, die al sinds mensenheugenis ons mensen vergezelt.

Als je dat aanvoelt. Als je je daarin gedragen voelt. Als je je opgenomen weet in die stroom van enthousiasme door alle tijden, zouden je dan niet zo'n lied schrijven, zoals Samuel Stone dat deed? Of een nieuw lied dichten, zoals mijn verre neef Willem dat kon? Aan het slot van de dienst zingen we de woorden van Stone in een Nederlandse bewerking. Een nieuw gedicht dat vol staat van betekenis en verwijzing.

Willem laat een boekenkast van bijbelcitaten omvallen terwijl hij dit gedicht schrijft. De kerk als bruid van Christus. De kerk als de dienstmaagd, Maria, waar God zich over heeft ontfermd. De kerk als vaste grond om op te bouwen.

De kerk als plek waar het woord, het grote verhaal, gestalte krijgt in doop en avondmaal. De plek waar het loflied zal blijven klinken, ondanks alles. De plek waar we ons verbonden mogen weten. Verbonden met God die ons draagt, met alle mensen die ooit gedragen werden. De plek waar tijd en eeuwigheid samenkomen.

De kerk die zich onttrekt aan de onbenulligheid van wat wij ervan gemaakt hebben. Een kerk die daar niet van afhankelijk is of mee samenvalt. De kerk als en niet te stuiten werkelijkheid van inspiratie en liefde. Een kerk hier op aarde die kan instemmen met het loflied van de engelen en van de mensen in de hemel. De samenklank van ons loflied met de hemelse orkesten.

Ik geef toe. Het zijn allemaal grote woorden. Maar ik vind ze wel heel mooi. Mij hebben ze wat te zeggen. Ik hoop, nu ook voor u.
Amen.

Stilte

Orgelspel

Gedenken van overledene

Op 9 juli overleed op 82 jarige leeftijd Gerrie Klink-den Braven. Zij was de weduwe van Wim Klink die van 1978-1999 koster was van onze kerk. Ook Gerrie hielp vanzelfsprekend met dit werk, naast haar eigen werk in de thuiszorg.

Haar hartelijkheid en warme belangstelling zullen door velen die in die tijd in de kerk actief waren herinnerd worden. Na het pensioen van Klink hebben zij nog een tiental goede jaren samen gehad, in verbinding met de kinderen Leonie en Jolanda die in de

kosterswoning (thans kantoor Arminius) zijn opgegroeid. Na zijn dood pakte zij het leven op en genoot van de kleinkinderen. We gedenken haar in dankbaarheid.

De uitvaart heeft in stilte plaatsgevonden.

Mag ik u vragen om op te staan en haar een moment in stilte te gedenken:

Hetzij wij leven, hetzij wij sterven, wij zijn van de Heer.

**Voorbeden en stil gebed, afgesloten met
gezamenlijk gebeden ‘Onze Vader (oec. versie)’**

Tijdens de voorbeden 367b

v. Zo bidden wij tezamen

a. Heer, onze Heer, ontferm u over ons.

Eeuwige God,

U die genoemd wordt met zoveel namen,
en soms niet genoemd kunt worden,
U die misschien slechts stilte bent,
of juist de bron van alles wat leeft —
tot U richten wij ons,
met wat in ons leeft aan hoop,
aan vragen, aan verlangens.

We denken aan de kerk,
aan wat zij kan zijn: een plek van licht,
een gemeenschap van mensen die zoeken,
niet naar macht, maar naar betekenis,
niet naar eigen gelijk, maar naar liefde.

Laat haar niet verstenen in woorden,
maar open blijven naar U, naar elkaar,
naar wat ons telkens weer te boven gaat.

v. Zo bidden wij tezamen

a. Heer, onze Heer, ontferm U over ons.

Bron van leven,

We bidden voor wie hun weg zoeken in geloof en twijfel,
voor wie verlangen naar zin
in een wereld vol verwarrende stemmen en beangstigende stilte.

Voor wie zich thuis voelen in de traditie,
en voor wie zich er niet meer in herkennen.
Voor hen die de moed hebben te spreken,
en voor hen die stil zijn —
omdat ze niet meer weten wat ze geloven kunnen.

Laat ons elkaar niet loslaten,
maar herkennen wat ons verbindt:

het verlangen naar waarheid,
naar goedheid, naar gerechtigheid.

v. Zo bidden wij tezamen

a. Heer, onze Heer, ontferm U over ons.

Geheim van ons bestaan,
We denken aan de wereld waarin wij leven.
Aan oorlog en vrede,
aan mensen op de vlucht,
aan wie rouwen of bang zijn.

We bidden — of hopen, of wensen —
dat wie lijden niet vergeten worden.
Dat wie onrecht ondergaan, zullen worden gezien.
En dat wij zelf de kracht vinden
om het goede te doen, waar wij kunnen.

v. Zo bidden wij tezamen

a. Heer, onze Heer, ontferm U over ons.

In de stilte van ons hart
leggen wij neer wat ons bezighoudt.
Onze vreugde, onze zorgen, onze liefde.
Onze onzekerheid ook.
Wat geen woorden vindt,
maar toch gehoord moet worden.

[stilte]

Met hen die ons voorgingen,
en met allen die komen zullen,
bidden wij de woorden van Jezus —
woorden die gedragen hebben door eeuwen,
en misschien ook ons blijven dragen:

Onze Vader die in de hemel zijt,
Uw naam worde geheiligd;
Uw Koninkrijk kome;
Uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood;
En vergeef ons onze schulden,
Zoals ook wij onze schuldenaars vergeven;
En leid ons niet in verzoeking,
Maar verlos ons van de boze.
Want van U is het Koninkrijk
En de kracht en de heerlijkheid
In eeuwigheid.
Amen.

Mededelingen

(Gemeente gaat staan)

Slotlied 968 De ware kerk des Heren

Uitzending en zegen

Bevestigen wij dan ons geloof in een leven van liefde
aanvaarden wij onze verantwoordelijkheid voor onze geloofsgemeenschappen,
haar taken in deze wereld, met haar noden
en gaan we dan van hier naar ons huis en onze levensopdracht
onder Gods zegen.

De Heer zegene en Hij behoede u.

De Heer doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig.

De Heer verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.

Amen

Antwoordlied 978: 4